

voor hem een plaatsvervanger te vinden. Slechts twee jaar lang werd onze grootste gemeente door twee predikanten bediend. Nu rust alle werk weer op Ds Uhels' allen. De Heere geve spoedig vervulling van deze vacature.

Gelukkiger was Soerabaja, dat sinds Oct. 1926 tot op heden twee predikanten telt, en die ook méér dan goed gebruiken kan.

Bandoeng tenslotte kreeg op bijzondere wijze haar tweeden predikant in Dr. Wielenga; Juli 1929. Wel geeft Dr. W. een groot deel van zijn tijd en krachten aan het Chr. Lyceum, maar toch is reeds thans gebleken hoezeer het werk van dezen tweeden predikant van Bandoeng, deze gemeente en hare Verstrooiden ten goede komt.

Zoo is er zeker alle reden tot dankbaarheid voor onze Holl. Kerken.

In 1919 telden onze Holl. Kerken slechts drie dienstdoende predikanten. Thans, tien jaar later, als de vacature te Batavia vervuld is, driemaal zoveel; en gaat Medan tot beroepen over, zelfs 10. Slechts de Kerk te Magelang is nog te klein om tot beroepingswerk te komen; waar echter weer tegenover staat, dat de Holl. Kerk te Djokja sinds April 1928 haar eigen predikant verkreeg, en dat de tijd niet zoo ver meer schijnt te zijn, dat dit ook in Solo plaats zal vinden. De Kerken te Magelang en te Solo ontvangen zooveel hulpdienst van de Miss. Dienaren des Woords, dat het gemis van eigen predikant dikwijls niet of slechts nauwelijks gevoeld wordt. Dat zulks met name ook van Solo geldt, waar straks niet minder dan drie predikanten werkzaam zijn en zeer speciale regelingen getroffen werden voor het Holl. dienstwerk, ligt voor de hand.

Zijn straks de vacatures vervuld en de plannen ook op de Zendingsterreinen verwezenlijkt, dan zal men in Indië een 30 dienstdoende predikanten van de Gereformeerde Kerken kunnen vinden.

Inderdaad een wonder van Gods gunst en zegen.
A. R.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Besmettelijke ziekte te Genève, in Calvijns dagen.

't Is 1542.
Te Genève breekt plotseling de pest uit.
Kwam het door de vreemde troepen krijgsliden, die, op weg naar Frankrijk, zich daar verzamelden? De koning van Frankrijk had ze gehuurd voor zijn strijd tegen Karel V, en de Raad van Genève was wat blij, dat de ongenode gasten de stad verlieten.

Maar pas waren ze weg, of de pest brak uit.
Vreeslijk was die ziekte: brandende builen op de huid, koorts, algemeene zwakte, zweren, bloedingen in keel en ingewanden; bij twee derde der lijdere hersenaandoening, en dan volgde binnen een paar dagen de dood.

Isolering der zieken was vóór alles noodig, dat begreep de Raad van Genève, en in overleg met Calvijn werd er krachtig ingegrepen.

„Daar het Gode behaagt”, zoo schreef de Raad in een bekendmaking, „ons (en dat wel rechtvaardiglijk) met Zijn roede te bezoeken vanwege onze zonden, zoo bevelen wij, dat het hospitaal voor pestlijders in orde worde gebracht, en dat er een directeur aangesteld worde, benevens een geneesheer of barbier, een opzichter en een predikant.”

Ook moest ieder, die met een pestlijder in aanraking was geweest, zich minstens acht dagen afgezonderd houden. Verder werden de predikanten uitgenoodigd, één hunner aan te wijzen voor de speciale zorg der pestlijders.

Calvijn schreef aan een vriend: „De pest richt wreede verwoestingen in onze stad aan. Wij moeten één uit ons midden voor het pesthospitaal aanwijzen. Pierre Blanchet heeft zich echter vrijwillig aangeboden.”

Ds Blanchet nam dus zijn intrek in het ziekenhuis. Na een paar dagen weer een verontrustend geval: de directeur overleed aan de ziekte.

Toch kwam er langzamerhand een gunstige keer; begin 1543 konden de aangestelden weer naar hun eigen woningen gaan. 't Was een benauwde tijd geweest; dooden moesten binnen een uur begraven worden; ieder, die zich wat onwel gevoelde, moest dadelijk naar den geneesheer. In een naburig dorp was een pestgeval; toen mocht niemand van die plaats in de stad worden toegelaten, „op verbeurte van zijn leven”.

Men meende echter, dat men het gevaar nu te boven was.

Lijdele hoop!

In April begon de ziekte opnieuw in de herberg „De Roos”. Dadelijk weer aan het werk. Een besmet huis moest geheel worden ontruimd, een winkel werd voor 40 dagen gesloten.

Ook moest er weer een predikant worden aangewezen. Weer bood Ds Blanchet zich aan. De dapper! Helaas viel hij na drie weken als het slachtoffer der ziekte, en ook de geneesheer van het ziekenhuis.

Dus moest er een opvolger voor Ds Blanchet zijn, maar de Raad der stad bedong uitdrukkelijk, dat „mijnheer Calvijn van de verkiezing zou buitengesloten zijn, daar men hem voor de Kerk behoeft, en het noodig zou kunnen zijn, zijn raad in te winnen”.

Ontroering heerste in het consistorie, want het leven was er mee gemoeid. Maar er werd iemand anders bereid gevonden: een jongman Simon Moreau, die als ziekentrouster drie maanden in het pesthospitaal heeft gewoond.

De Raad ging voort met zijn maatregelen. Alle honden en katten moesten gedood worden; de wacht Jean Blanc zou er voor zorgen, en kreeg voor elken gedooden hond een stuiver. Er moesten 89 houten hutten gebouwd wor-

den, om zieken op te nemen. Het balspel werd aan de jeugd verboden om het gevaar van verhitte en bekleuning.

Pierre, de portier van het kasteel, is met zijn vrouw „door de pest naar God gegaan; de drie overgebleven weesjes zullen op stadskosten worden onderhouden”.

„De zoon van het Raadslid Jean Marchand is aan de pest overleden; den vader wordt de toegang tot den Raad ontzegd, maar zijn drie stuiver presentiegeld zal hij ontvangen”.

„Alle vreemdelingen zonder middel van bestaan moeten de stad uit, op straffe van drie slagen met het koord.”

In dezen benauwden tijd kwam er ook al weer corruptie bij.

Calvijn kon het niet uitstaan.

Uit de Notulen van den Raad blijkt, dat hij zich met verschillende mededeelingen betreffende Justin, den opzichter van het ziekenhuis, tot de regering wendde: hij heeft een vrouw geld afgenomen; hij verkoopt brooden, die voor arme zieken worden gebracht; hij bekijbelt hun rantsoenen te eigen bate. De man werd, na onderzoek, nog denzelfden dag afgezet.

Het heele jaar bleef de ziekte woeden. Pas in Januari 1545 kon worden gerapporteerd, dat er maar twee zieken in het pesthospitaal waren overgebleven. En Calvijn kon in Maart van datzelfde jaar schrijven: „God heeft ons huis tot nu toe bewaard”.

Maar er begonnen rare praatjes in de stad te loopen. Van menschen, die opzettelijk de ziekte hadden verspreid. Het behoeft ons niet te verwonderen, dat, in de heersche zenuwachtige stemming, zulke praatjes geloof vonden ook De Overheid bemoeide er zich mee, en liet verdachte personen gevangen nemen, verhooien en pijnigen. Alras heette het, in deze „betooverde wereld”, dat een aantal personen een verbond met den duivel hadden gesloten, en zich onder eede verbonden hadden tot den ondergang der stad.

Naar de gewoonte der tijden trachtte men de verdachten door pijnigingen tot bekentenis te brengen. Het liep zoo ver, dat Calvijn het noodig achtte, tusschenbeide te komen. Hij wees er den Raad op, dat men de verdachten niet onnoodig mocht martelen. Hij toonde zijn tijd vooruit te zijn.

De Raad beval eenige matiging. Streng had hij trouwens de bepalingen der afzondering gehandhaafd, en zonder aanzien des persoons. De procureur-generaal Roset en zijn vrouw werden hevig berispt, omdat zij in staat van lichte besmetting hun huis hadden verlaten. Daar de dochter van een stadhuishoud aan de pest gestorven was, werd het Raadshuis voor acht dagen gesloten. De broer van een Raadslid werd voor zes weken uit de stad gebannen.

't Was wel een „in donkerheid wandelende pestilentie”. En bovendien werd de stad bezocht door gebrek en duurte. Op aandrang van Calvijn werd besloten tot het houden van een algemeene collecte, om in den grootsten nood te voorzien.

Eenige jaren ging het nu goed, maar in het voorjaar van 1564 werd men opnieuw verontrust door pestgevallen in het naburige Lyon. Heel radicaal werd toen bepaald, dat niemand, uit de richting dier stad komende, te Genève zou worden toegelaten, of hij moest eerst acht dagen zijn geobserveerd. Loslopende honden zouden onmiddellijk worden gedood.

Verder werden nog de volgende regelen vastgesteld: Wie, al was het maar een oogenblik, in een besmet huis geweest was, moest zich 12 dagen lang in een kamer opsluiten, of de stad voor 12 dagen verlaten. Wie er gegeten of gedronken had, idem; maar dan 20 dagen.

En ofschoon Calvijn ditzelfde voorjaar gestorven was, vergat de Raad niet, ieder op te wekken, om zich „voor God te veroortmoedigen, en de prediking getrouw bij te wonen, opdat de toorn Gods mocht worden afgekeerd”.

Ook verzocht de Raad de predikanten weer, één aan te wijzen voor de pestlijders. Maar nu moest Beza uitgezonderd worden, dien men, om de gemeente zoowel als om de hogeschool, niet missen kon. Echter verzocht Beza, mede bij de broeders inbegrepen te worden. Het lot zou beslissen. En het lot viel op Le Gagneux....

In November hield de plage op. Ds Gagneux mocht weer in de stad komen, mits behoorlijk gereinigd, en in andere kleeien.

Duidelijk blijkt wel uit deze geschiedenissen, dat men in de stad, waar Calvijns geest lang bleef nawerken, lang niet afkeerig was van krasse maatregelen ter bestrijding der ziekte. En Calvijn zelf ging daarbij vooraan.

Ook Ds Nicolaas Colladon, die ook al eens door het lot was aangewezen voor het ziekenhuis. Hij was bereid te gaan, maar verzocht dringend betere inrichtingen en voorzorgen. De bedden moesten verder van elkaar staan; het onderling verkeer der zieken moest verboden worden; de grootste zindelijkheid betracht; gebruikt verbandlinnen en pleisters moesten verbrand worden; niemand moest bij gekiste lijken worden toegelaten. En de Raad deed, wat Ds Colladon begeerde.

De Geneefse vaderen waren alles behalve voor lijdelijkheid! De handen werden uit de mouwen gestoken, en Calvijn zoowel als de andere Gereformeerde predikanten steunden de Overheid krachtig.

Een benauwd oogenblik was het nog in Augustus 1572. Er was weer een nieuwe epidemie.

En nu kwamen er juist honderden arme vluchtelingen uit Frankrijk, waar de Hugenooten afschuwelijk waren vermoord in den Bartholomeüsnacht. Uitgeput en berooid kwamen zij aan in de stad, waar de pest heerschte.... Wat zou dat worden?

Er was reden tot zorg.

Maar God doet nog wonderen.

Den 3den December kon Beza schrijven, dat, door een bijzondere gunst des Heeren, de pest plotseling ophield, toen de vluchtelingen daar aankwamen.

God waakte voor de Zijnen, tegen alle berekening in. „De stormen zijn Zijn knechten”, zegt een dichter. Maar ook de pestilentiën staan onder Zijn heerschappij.

Vlaardingen.

T. v. d. KOOY.

DE PERSSCHOUW

Polemiek „De Rotterdammer”. IV. Kerk-bouw of kerkbraak?

Zooals ik reeds zeide, wil ik telkens mijn antwoord op „De Rotterdammer” in dit blad in niet al te groote doses geven. Ik neem dus nu de pit van het 4e artikel van dit blad eerst in oogenchouw, en ga volgende week verder. Ik schreef in „Delfsh. Kb.”:

Het komt mij voor een onmannelijk gebaar te zijn, als nu zonder bliken of blozen beweerd wordt, dat het blad van den aanvang af vooropgesteld heeft te gelooven, dat mijn apologetisch werk door de conscientie wordt opgedragen. Dit is één van beide: een bedekt herroepen van de eerste woorden — maar dan moet het ook maar h a r d o p gebeuren en zonder omhaal — of het blijft volstrekt onverenigbaar met de eerste grove qualificaties.

Ik verspil voorts geen woord aan de vriendelijkheid, die in dit 4e artikel den mensch Schilder worden gepresenteerd, maar dan in tegenstelling met den polemist Schilder. De polemist is dezelfde als de mensch en de mensch S. doet geen moeite, zich aangenaam te maken ten koste van den polemicus.

Hij vindt zelfs dit geredeneerd over den mensch onvruchtbaar, en 'n tikje arrogant van „De Rotterdammer” ook. Het blad heeft met den mensch S. geen zier te maken, evenmin als met den mensch Wisse, den mensch v. d. Schuit, of welken anderen mensch het voorts zoo wel eens bespreken wil.

De heer Diemer ziet een „raadsel”: hij kan niet begrijpen hoe de mensch S. ook kan zijn de polemicus S.

Maar het is toch, geloof ik, christelijk, om, als men staat voor een raadsel, niet 'n paar zinnestjes neer te penen, die de allures aannemen, alsof men er alles van weet: geen raadsel dus, doch de oplossing heeft.

Maar dit is slechts 'n kleinigheid. Ernstiger wordt dit:

In dit verband gaat „De Rott.” evenwel nog eens op zoek naar de oplossing. Het heeft — het raadsel wordt dus spoediger opgelost dan in Timnath het geval was — de grondfout ontdekt van Ds Schilder. Hoor nu aandachtig toe:

De grondfout zit bij Ds Schilder naar onze overtuiging hierin, dat hij in zijn schrijven niet duidelijk aan den dag doet komen, altijd weer, dat de confessie verder reikt dan de kerkelijke grenzen. Dan zou hij er ook mede rekenen, dat de eene kerk op een bepaald deel der confessie meer den nadruk legt dan de andere, natuurlijk hier denkende aan kerken, die dezelfde confessie aanhangen.

Tot zooverre.

Ik aarzel niet, deze diagnose belachelijk te noemen en arrogant. Daar heb ik nu 7 jaar lang telkens weer concreet gezegd, waar het om gaat, en ineens komt daar iemand vertellen, dat de grondfout zit in heel iets anders.

De heer Diemer fantaseert maar wat. Het ontgaat hem blijkbaar geheel, dat ik — om bij de relatie Chr. Geref. en Geref. te blijven — er onophoudelijk juist op wils, dat de confessie verder reikt dan de kerkelijke grenzen, en dat daarom alle menschen, die dezelfde confessie hebben, verplicht zijn, de kerkelijke grenzen niet willekeurig en seculair in te perken, doch de confessie te belevén in het stuk der kerk. Mijn bezwaar is juist, dat men binnen de grenzen van dezelfde confessie maar telkens om bijzaken scheuring maakt. De heer Diemer, ik kan het niet zachter zeggen en doe er ook geen moeite meer voor, de heer Diemer heeft van mijn debat tegen de Chr. Geref. niets begrepen: hij moet met zijn diagnose niet naar mij, doch naar Chr. Geref. menschen toe. Hij zet de zaak precies onderstboven.

Hoe „De Rott.” denkt over een „vitium originis” in de kerk, blijkt uit het volgende. De „Delfsh. Kb.” vervolgt:

Wonderbaarlijk is het dat „De Rott.” zelfs met de koloniale politiek de kwestie der kerken wil vergelijken:

En neem nu zelfs aan, dat de oorsprong van een kerk of van een verenigingsbond naar onze meening niet onberispelijk is, wil dit zeggen, dat God Zijn zegen onthoudt? Wij weten beter. Met den krommen stok vaak de rechte slag. Dat is het wonder Gods en moet ons, wanneer het broeders betreft, toch wel beschieden doen zijn. Zet het zelfs over op publiek terrein: kan er zegen rusten op Hollands bestel in Indië, nu de geschiedkundig ingewijde zeker niet het toebrengen dier kolonies als een geloofsdaad zal durven sien?

Kijk eens, geachte Heer Diemer, dat is toch al te bar.

Moet men de overwinning van koloniën door het zwaard, vergelijken gaan met de roeping der vrije geloovigen, dat koninklijk priesterschap, die vrijgemaakten van den Zoon des menschen, om tot elkaar te komen, indien zij dezelfde confessie hebben (wat ik beoog door gewaande geschillen weg te redeneeren, daarin door U gemolesteerd)? Is staats-verband te vergelijken met kerk-verband? Is de verhouding van overheid en onderdaan, van blanke en neger, van christen en cultuurdrager enerzijds en heiden en cultuurloze anderzijds, te vergelijken met de vrije samen-